Commissie
Ruimtelijke Kwaliteit

Bezoekadres
Weesperplein 8
Amsterdam

Postbus 1409
1000 BK Amsterdam
Tel 020 2551700
www.crk.amsterdam.nl

Commissie Aanwijzing Monumenten

Onderwerp	Adviesaanvraag aanwijzing Haarlemmerplein 2
Datum	Vergadering 15 april 2019
Commissie	Jeroen Westerman (voorzitter) , Ronald Glaudemans (bouwhistoricus), Annuska Pronkhorst (architectuurhistoricus), Freek Schmidt (architectuurhistoricus)
Secretaris	Elles van den Hoek, Dik de Roon
Adviseur	Agnes Hemmes (Monumenten en Archeologie)

Geachte leden van het Dagelijks Bestuur van Stadsdeel Centrum,

U heeft de commissie Aanwijzing Monumenten van de CRK verzocht advies uit te brengen over de aanwijzing van het hoekpand en voormalig bankfiliaal Haarlemmerplein 2 als gemeentelijk monument.

De commissie hanteert bij de advisering de selectiecriteria voor monumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten, zoals vastgesteld in de Erfgoedverordening. Zij beoordeelt of een pand, object, complex of gebied voor Amsterdam van belang is vanwege de stedenbouwkundige, architectonische en/of cultuurhistorische waarde. Daarnaast wordt beoordeeld in hoeverre het object nog gaaf en/of zeldzaam is voor een bepaalde periode of voor een bepaald (gebouw)type.

De commissie adviseert u Haarlemmerplein 2 te beschermen als gemeentelijk monument vanwege de bijzondere architectonische kwaliteit in samenhang met de stedenbouwkundige situatie. Het hoekpand staat op een perceel dat historisch op de Haarlemmerdijk georiënteerd was en voegt zich subtiel, maar expliciet in het historisch-stedenbouwkundig weefsel. Het pand is bovendien van belang als exponent van een reeks kleinschalige bankfilialen uit de jaren zestig en zeventig van de twintigste eeuw. Tenslotte is het pand, mede vanwege deze typologische categorie, van betekenis in het oeuvre van de vooraanstaande Amsterdamse architect Arthur Staal.

Stedenbouwkundige waarde
Met dit hoekpand als kleinschalig bankfiliaal van ABN-AMRO (destijds alleen AMRO) uit 1972 toont architect Arthur Staal zich een meester in de inpassing van een utiliteitsgebouw in het historische stadsweefsel. De schaal en verhoudingen zijn zeer zorgvuldig afgestemd op deze specifieke plek op de hoek van het Haarlemmerplein met de Haarlemmerdijk. De verticale verdeling in beide zichtgevels bewerkstelligt een uitgekiende optische aansluiting op het bestaande ritme van beide gevelwanden. Hetzelfde geldt voor de pandhoogte en de geveltopcontour. Het Haarlemmerplein onderging sinds de

bouw van dit pand enkele wijzigingen en werd onlangs verkleind door toevoeging van een extra huizenblok. Ook na die laatste grote wijziging blijkt hoe goed het voormalige bankfiliaal zich handhaaft als hoek van de pleinrandbebouwing en het einde van de dijk. Saillant is dat Staal in zijn opzet aansloot op de historische gerichtheid van het perceel op de Haarlemmerdijk, die als zeer oude lintstructuur het primaat behield ten opzichte van het later gerealiseerde Haarlemmerplein.

Architectonische waarde
De bovengenoemde, geslaagde stedenbouwkundige inpassing hangt nauw samen met de hoge architectonische kwaliteit. Het gebouw wordt gekenmerkt door een zorgvuldige hoofdopzet en detaillering. Staal grijpt met moderne middelen subtiel terug op de vormentaal en ornamentiek uit het verleden. Zo is hij erin geslaagd een overhoeks silhouet te creëren dat een strak gestileerde historische klokgevel vormt. Tegelijkertijd heeft hij een zorgvuldige afsluiting van beide gevelwanden gemaakt en bewaarde hij de zelfstandigheid van beide pandgevels door een verschoven haakse aansluiting op de uiterste hoek te kiezen. Behalve het doordachte gebruik van geabstraheerde historische vormen is ook de toepassing van in driehoeken verdeelde erkers een terugkerend onderdeel in het oeuvre van Staal. In zijn bekende kantoorgebouw De Metropool aan de Weesperstraat komt dit compositiemotief ook terug.

Cultuurhistorische waarde
Het gebouw is niet alleen een illustratief voorbeeld van contextuele architectuur uit de jaren zeventig, maar weerspiegelt ook de tijdgeest waarin grote banken zich gingen richten op kleine spaarders en particulieren. Voor die verschuiving in hun dienstenaanbod moesten doelmatige kleinschalige gebouwen in gewone woonwijken worden ontworpen. Dit gebouw toont aan dat op die maatschappelijke vraag een doeltreffend en hoogwaardig architectonisch antwoord mogelijk was.

Herkenbaarheid, gaafheid en zeldzaamheid
Het gebouw wordt gekenmerkt door een onorthodoxe omgang met vormen en middelen. Daarin speelt de gepaste terughoudendheid een belangrijke rol. Ondanks enkele ingrepen is het typologisch goed herkenbaar als klein bankfiliaal voor particulieren uit de jaren zeventig. Het interieur onderging verschillende wijzigingen, maar sommige karakteristieke onderdelen, zoals de wenteltrap en de kluis in de kelder, bleven bewaard. Enkele secundaire wijzigingen aan het exterieur, zoals die van de entree-invulling, staan een beoordeling van gaaf behoud niet in de weg. Het gebouw blijft onverkort een bijzonder goed voorbeeld van een jaren zeventiginpassing.

Amsterdam, 15 april 2019
Commissie Ruimtelijke Kwaliteit

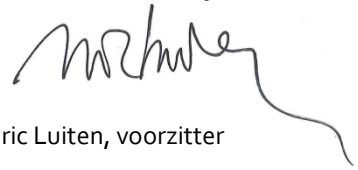

Eric Luiten, voorzitter

cc. Monumenten & Archeologie